

Одеський національний медичний університет

БІБЛІОТЕКА СТУДЕНТА-МЕДИКА

ДОГЛЯД ЗА ХВОРИМИ

Навчальний посібник

2-ге видання, перероблене та доповнене

За редакцією професора О. О. Якименко

Львів
Видавець Марченко Т. В.

УДК 616-083:616.31(075.8)

Д 59

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Одеського національного медичного університету МОЗ України
(протокол №5 від 30.10.2025 р.)*

**Якименко О. О., Себов Д. М., Кравчук О. Є., Коломієць С. М.,
Клочко В. В., Антіпова Н. М., Якименко Д. О., Мазніченко Є. О.,
Маркіна К. В., Коротаєва В. А., Чорній О. П.**

Догляд за хворими: навчальний посібник / видання 2-ге, переробл.
Д 59 та допов. За редакцією професора О. О. Якименко – Львів: Видавець
Марченко Т. В. – 116 с.

ISBN 978-617-8682-16-3

Навчальний посібник має на меті допомогти здобувачам освіти оволодіти знаннями та вміннями з догляду за хворими в умовах терапевтичного стаціонару.

Водночас основною метою є не тільки теоретична, а й практична підготовка, на що й орієнтований навчальний посібник. У посібнику наведено опис належного виконання заходів із забезпечення лікувально-охоронного та санітарно-протиепідемічного режимів, догляду за хворими, надання долікарської допомоги. Представлені також основні чинні нормативні документи, що регламентують роботу середнього та молодшого медичного персоналу.

Навчальний посібник призначений для здобувачів вищої освіти II курсу спеціальності «Медицина», здобувачів середньої спеціальної медичної освіти.

УДК 616-083:616.31(075.8)

ISBN 978-617-8682-16-3

© Якименко О.О., Себов Д.М., Кравчук О.Є.,
Коломієць С.М., Клочко В.В., Антіпова Н.М.,
Якименко Д.О., Мазніченко Є.О., Маркіна
К.В., Коротаєва В.А., Чорній О.П.
© Видавець Марченко Т. В.

ЗМІСТ

Список скорочень	5
Передмова	6

РОЗДІЛ 1. Догляд за хворими, його місце в організації лікувального процесу	7
1.1. Основні принципи й організаційні заходи догляду за хворими	7
1.1.1. Догляд за хворими і його значення в лікувальному процесі	7
1.1.2. Загальний і спеціальний догляд за хворими терапевтичного профілю	8
1.2. Основні типи лікувальних установ	8
1.3. Приймальне відділення лікарні, його устрій і функції	12
1.3.1. Устрій приймального відділення лікарні	12
1.3.2. Прийом, реєстрація та госпіталізація хворих	13
1.3.3. Основна медична документація приймального відділення	15
1.3.4. Санітарно-епідеміологічний режим приймального відділення	19
1.3.5. Транспортування хворих до лікувальних відділень лікарні	28
1.4. Терапевтичне відділення лікарні, його устрій і функції	31
1.4.1. Устрій і устаткування терапевтичного відділення	31
1.4.2. Внутрішній розпорядок терапевтичного відділення	32
1.5. Лікувально-охоронний, санітарно-гігієнічний та санітарно-епідеміологічний режими	35
1.5.1. Дезінфекція	37
1.5.2. Рекомендації щодо очищення і дезінфекції в ЗОЗ	40
1.5.3. Утилізація медичних відходів	47

РОЗДІЛ 2. Особиста гігієна пацієнтів. Особливості догляду за тяжкохворими	51
2.1. Загальні правила догляду за тяжкими хворими	51
2.2. Зміна білизни, особиста гігієна тяжкохворого	53
2.3. Профілактика пролежнів	56

2.4. Розміщення пацієнта в положенні Сімса	59
2.5. Застосування суден і сечоприймачів	60
2.6. Застосування сечового катетера Фолея	63
2.7. Догляд за колостомою	65
2.8. Догляд за порожниною рота, очима, вухами, носом, волоссям	67
2.8.1. Догляд за очима	69
2.8.2. Догляд за вухами	70
2.8.3. Догляд за носом	71
2.8.4. Догляд за волоссям	72
2.9. Годування тяжкохворих.	
Ентеральне і парентеральне харчування	72
2.9.1. Пасивне харчування	73
2.9.2. Штучне харчування	73
2.10. Клізми, техніка постановки	80

РОЗДІЛ 3. Реанімація. Клінічна та біологічна смерть.

Перша долікарська допомога.

Правила поводження з трупом .....

88

3.1. Поняття про реанімацію	88
3.2. Поняття про клінічну і біологічну смерть	89
3.3. Техніка першої долікарської допомоги	91
3.4. Біологічна смерть	94

ДОДАТОК. Алгоритми виконання практичних

навичок з догляду за хворими для КПП .....

97

Зміна постільної білизни	97
Зміна натільної білизни	99
Догляд за порожниною рота у важкохворого пацієнта	101
Догляд за очима	103
Догляд за вухами у важкохворого пацієнта	104
Догляд за шкірою у важкохворого пацієнта	106
Алгоритм практичної навички для студентів II курсу:	
догляд за порожниною носа	109
Догляд за статевими органами та шкірними складками	
з метою профілактики попрілостей у жінок	111
<i>Список літератури .....</i>	114

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АЗД	–	автоматичний зовнішній дефібрилятор
АТ	–	артеріальний тиск
ВСП	–	військова служба правопорядку
ЕКГ	–	електрокардіографія
ЕМД	–	екстрена медична допомога
ЗІЗ	–	засоби індивідуального захисту
ЗОЗ	–	заклад охорони здоров'я
ІМТ	–	індекс маси тіла, або індекс Кетле
КБУ	–	коробка безпечної утилізації
КПІ	–	клінічний практичний іспит
ЛПЗ	–	лікувально-профілактичний заклад
СЛР	–	серцево-легенева реанімація
СОП	–	стандартні операційні процедури
ТЦК	–	територіальний центр комплектування
ХЗІА	–	халати захисні від інфекційних агентів
ЧДР	–	частота дихальних рухів
ШВЛ	–	штучна вентиляція легень

ПЕРЕДМОВА

Медична допомога населенню, охорона його здоров'я, створення умов для підвищення якості та тривалості життя є пріоритетними задачами держави. Ефективність медичної допомоги значною мірою залежить від якості роботи середнього та молодшого медичного персоналу. Робота середнього та молодшого медичного персоналу є важливою ланкою у забезпеченні лікувально-охоронного та санітарно-протиепідемічного режимів у лікувальних закладах і якості медичної допомоги загалом.

В обов'язки середнього та молодшого медичного персоналу входить забезпечення заходів з догляду за хворим, моніторингу його стану, виконання лікарських призначень, надання долікарської допомоги хворому. Це потребує від середнього та молодшого медичного персоналу належного володіння відповідними знаннями та навичками. Водночас лікар виконує основну керівну та організаційну роль із забезпечення чіткої та якісної роботи середнього та молодшого медичного персоналу.

Саме тому лікар повинен засвоїти у повному обсязі знання основ сестринської справи та навички і вміння з догляду за хворим, якими повинні володіти середній та молодший медичний персонал.

Навчальний посібник має на меті допомогти студентам засвоїти знання, навички та вміння з догляду за хворими, з використанням відповідного обладнання, надання невідкладної долікарської допомоги хворому. Основним завданням є не тільки теоретична, а й практична підготовка, на що і орієнтований посібник. В посібнику описані процеси з належного виконання заходів із забезпечення лікувально-охоронного та санітарно-протиепідемічного режимів, догляду за хворими. Представлені також основні керівні документи, що регламентують роботу середнього та молодшого медичного персоналу.

Навчальний посібник призначений для здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Медицина» II курсу.

Наукове видання

ДОГЛЯД ЗА ХВОРИМИ

Навчальний посібник

2-ге видання, перероблене та доповнене

За редакцією професора О. О. Якименко

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура PT Serif. Умовн. друк. арк. 6,74.

Видавець Марченко Т. В.
м. Львів-53, 79053, Україна, тел.: +38 (050) 370-19-57
e-mail: magnol06@ukr.net
<https://magnolia.lviv.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК № 6784 від 30.05.2019 року, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України.

Надруковано у друкарні видавця Марченко Т. В.